

افزایش ۱۰۹ برابری دانش بنیان ها طی ۸ سال

۶۰۰۰ شرکت دانش بنیان با ۱۵۰ هزار میلیارد درآمدزایی و یک میلیارد دلار صادرات، آماده ارتقای توان کشور در این حوزه هستند اما همچنان با مشکلاتی مواجه اند که دولت سیزدهم باید برای حل آن برنامه ویژه داشته باشد

ظرفیت اشتغال زایی

از فرصت اشتغال زایی در کشور با توسعه شرکت های دانش بنیان هم نباید غافل شد. تعداد اشتغال مستقیم این شرکت ها در سال ۹۲ فقط ۲۱۴۵ شغل بوده اما در سال ۹۸ و قبل از مشکلات ناشی از کرونا به ۳۰۰ هزار شغل رسیده است.

ظهور و بروز در دوره کرونا

این را هم فراموش نکنیم که شرکت های دانش بنیان در دوره کرونا ظهور و بروز بیشتری داشتند و ساخت دستگاه تنفسی و ونتیلاتور و تولید ۹ داروی نو ترکیب در سال گذشته، از جمله موفقیت های این شرکت ها در حوزه سلامت بود. همین دیروز هم ۱۶ محصول حوزه سلول های بنیادین و پزشکی بازساختی رونمایی شد که دستاوردی دیگر از تلاش نخبگان جوان و شرکت های دانش بنیان است.

بازگشت محققان ایرانی به کشور

دیگر نتیجه مهم افزایش حمایت ها از فعالیت های دانش بنیان، بازگشت محققان ایرانی مقیم خارج از کشور است. به گفته ستاری، در چهار سال گذشته بیش از ۲۵۰۰ نخبه از ۱۰۰ دانشگاه خارجی به کشور بازگشته اند و عمده آن ها در پارک های فناوری مشغول شده اند؛ روندی که تداوم آن یک ضرورت است و می تواند عواید فراوانی برای کشور داشته باشد.

افق پیش رو

هرچند تلاش ها و دستاوردهای این سال ها در حوزه دانش بنیان، قابل دفاع و مبارک است اما تردیدی نیست با توجه به سرعت توسعه علم و فناوری، حتی لحظه ای درنگ می تواند ما را از عرصه رقابت جهانی دور کند. طی سال های گذشته در کنار اقدامات معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی هم با طرح «جهش تولید دانش بنیان» پای کار حمایت از فعالان این حوزه آمده و حالا امید می رود دولت سیزدهم نیز شتاب حرکت کشور در این عرصه را بیشتر کند. نکته مهم این که رهبر انقلاب با تاکید بر ضرورت تقویت حمایت ها در این حوزه، رسیدن تعداد شرکت های دانش بنیان در کشور به ۴۰۰ هزار شرکت را افق گذاری کرده اند؛ افقی که اگر چه رسیدن به آن، به یک بازه زمانی خاص محدود نشده، اما نشان می دهد که باید برنامه ها و اقدامات دستگاه های اجرایی و قانون گذاری در این عرصه شتاب بگیرد.

افزایش ۱۰۹ برابری دانش بنیان ها

از نگاه آماری، با تمرکز ویژه معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری در حوزه توسعه شرکت های دانش بنیان در کشور، تعداد این شرکت ها از ۵۵ شرکت در سال ۹۲ به ۶۰۳۰ شرکت در سال جاری رسیده است که رشد ۱۰۹ برابری آن را نشان می دهد.

در حالی که سهم شرکت های دانش بنیان از اقتصاد کشور در سال ۱۳۸۹ تنها ۲۰۰ میلیارد تومان بود، امسال میزان فروش شرکت های دانش بنیان از ۹۰ هزار میلیارد تومان فراتر رفته است که رشد بیش از ۴۵۰ درصدی را نشان می دهد. همچنین میزان این درآمد در سال گذشته بیش از ۱۵۰ هزار میلیارد تومان برآورد شده است. در حوزه صادرات هم با وجود تحریم ها، موفقیت های قابل توجهی توسط دانش بنیان ها کسب شده است. به گفته دکتر «سورنا ستاری» معاون علمی و فناوری رئیس جمهور، هم اکنون بیش از ۴۵۰ شرکت دانش بنیان به صورت جدی در زمینه صادرات فعال است که حجم صادرات آن را در سال ۹۹ حدود یک میلیارد دلار اعلام کرد.

ارتقای ۴۵ رتبه ای جهانی در شاخص نوآوری

روند صعودی حرکت ایران در عرصه نوآوری، دستاوردی است که نهادهای بین المللی هم به آن اذعان دارند. گزارش رسمی یونسکو (سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد) نشان می دهد رتبه کشور ما در شاخص جهانی نوآوری طی سال های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ با ارتقای قابل توجهی از رتبه ۱۰۶ به ۶۱ رسیده است؛ این یعنی رشد ۴۵ پله ای ایران در شاخص جهانی نوآوری.

هم ارزیابی های داخلی و هم گزارش های بین المللی نشان می دهد که ایران در طول ۸ سال گذشته، روند رو به رشدی در حوزه علم و فناوری داشته است؛ اتفاقی که با وجود آمارها و گزارش های تلخ و نگران کننده در حوزه های اقتصادی و اجتماعی و عملکرد قابل بحث دولت یازدهم و دوازدهم، نقطه امیدی برای توسعه کشور است و نشان می دهد که اعتماد به جوانان تا چه اندازه می تواند ثمربخش باشد. روند رو به رشد اقدامات در این حوزه، مورد تاکید رهبر انقلاب هم بوده و ایشان سال گذشته در ارتباط تصویری با جلسه هیئت دولت (۲ شهریور ۹۹) به این موضوع اشاره کردند: «اقداماتی که در مورد شرکت های دانش بنیان شروع شده تا آخر دوره باید با جدیت دنبال بشود؛ یک حرکت بایرکتی است این شرکت های دانش بنیان برای کشور».

شکل گیری معاونت علمی از سال ۱۳۸۵

در پنجمین گزارش عملکرد ۸ ساله دولت، به بررسی نتایج اقدامات و برنامه های دولت در حوزه حمایت از شرکت های دانش بنیان پرداخته ایم. اطلاعات این گزارش، مستند به آمارهای معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و خبرهای رسمی منتشر شده است. نکته مهم این که معاونت علمی و فناوری از سال ۱۳۸۵ در کشور ما ایجاد شده است و طبیعتا به دلیل نوپا بودنش، تاریخچه چندانی ندارد و نمی توان ارزیابی و مقایسه دقیقی روی آن داشت؛ با این حال، روند رو به رشد در این حوزه محسوس است، هرچند به نظر می رسد همچنان نیازمند شتاب و توسعه بیشتر است.

سورنا ستاری، معاون علمی و فناوری رئیس جمهور
* توسعه بیش از هر چیزی یک موضوع فرهنگی است و مشکل جدی ما در کشور، بحث فرهنگ توسعه است.
* نیاز به دانشگاهی داریم که درآمدش از طریق فروش تکنولوژی به صنعت کشور تأمین شود، نه پول نفت.
* پارک های علم و فناوری باید در کنار دانشگاه ها ایجاد شوند اما در برخی استان ها شاهدیم دانشگاه چندصد هکتار زمین بلا استفاده دارد ولی پارک علم و فناوری خارج از شهر و در یک منطقه بدون امکانات احداث شده است.
* باید زنجیره زیست بوم فناوری و نوآوری در کشور تکمیل شود، شکل گیری زنجیره تولید تا تبدیل مقالات به محصول در کشور ضروری است، باید دانشگاه ها و دیگر اجزای این زیست بوم کنار یکدیگر قرار گیرند.
* با پول بخش دولتی در بخش پژوهش به محصول نمی رسیم. تولید نتیجه سرمایه گذاری بخش خصوصی است. پول دولت در این زمینه به توسعه زیرساخت ها و تربیت نیروی انسانی منجر می شود نه تولید محصول.

عنوان	تعداد در سال ۹۲	تعداد در سال ۹۹
تعداد شرکت های دانش بنیان	۵۵	۶۰۳۰
شرکت های خلاق و نوآور	-	۱۱۶۱
شتاب دهنده ها	-	۱۷۰
مراکز نوآوری	-	۲۸۰
درآمد شرکت های دانش بنیان	۲۰۰ میلیارد تومان	بیش از ۱۵۰ هزار میلیارد تومان
شرکت های دارای توان صادراتی	-	۴۵۰ (حدود یک میلیارد دلار صادرات)
کارگزار صادراتی محصولات شرکت های دانش بنیان	-	۲۳ کارگزاری
اشتغال زایی	۲۱۴۵ اشتغال مستقیم	۳۰۰ هزار اشتغال مستقیم (در سال ۹۸)
ایجاد اشتغال برای بازگشت محققان ایرانی خارج از کشور	کمتر از ۳۰ درخواست	بیش از ۳ هزار درخواست

مشکلات پیش رو از زبان فعالان در شرکت های دانش بنیان
مشکلات در روند ثبت شرکت و وجود بوروکراسی اداری و قوانین کسب و کار، ضعف در بازاریابی، اجرا نشدن معافیت مالیاتی، کمبود منابع مالی، تاخیر در تأمین مالی قراردادهای بسته شده با دولت، استفاده دستگاه های دولتی از محصولات خارجی و بی اعتمادی به محصولات دانش بنیان داخلی.
برخوردهای نامناسب برخی دستگاه های اجرایی با شرکت های دانش بنیان به بی انگیزگی و از بین رفتن نتیجه تلاش ها منجر می شود.
این شرکت ها نیروهای زبده ای تربیت می کنند اما این نیروها پس از مدتی به دلیل نبود بازدهی اقتصادی، اقدام به مهاجرت می کنند.
برخی وارد کنندگان اقدام به واردات کالاهایی با ارز دولتی می کنند که شرکت های دانش بنیان مشابه داخلی آن را تولید کرده اند.
بانک ها شرکت های دانش بنیان را به رسمیت نمی شناسند و این شرکت ها نمی توانند از تسهیلات بانک ها استفاده کنند.
مسئولان با استارت آپ ها و شرکت های فناورانه آشنا نیستند و نمی دانند که کار این نوع شرکت ها وابسته به زمان است.

در حالی که سهم شرکت های دانش بنیان از اقتصاد کشور در سال ۱۳۸۹ تنها ۲۰۰ میلیارد تومان بود، امسال میزان فروش شرکت های دانش بنیان از ۹۰ هزار میلیارد تومان فراتر رفته است که رشد بیش از ۴۵۰ درصدی را نشان می دهد. همچنین میزان این درآمد در سال گذشته بیش از ۱۵۰ هزار میلیارد تومان برآورد شده است